

Aningaasaqarnikkut Ingerlatsineq pillugu Nalunaarut 2015

Saqqummiussissut

(Aningaasaqarnermut Aatsitassanullu Naalakkersuisoq)

Aningaasaqarnikkut Ingerlatsineq pillugu 2015-imut Nalunaarut nunap aningaasaqarnerata qanoq issusianik takussutissiivoq aamma ukiuni aggersuni aningaasaqarnikkut patajaassuseq pilersissinnaajumallugu Naalakkersuisut suliniutaannik Inatsisartunut saqqummiunneqarumaartunik eqqartuinerulluni.

Nalunaarut eqqartulersinnagu, Naalakkersuisut 2015-imut aningaasanut inatsisissatut siunnersuutaannut Inatsisartunut ilaasortat qisuariarnerannut inuiaqatigiussutsinnilu pingaarutilimmik suleqataanerannut qutsaviginiarpakka. Naak angusaqarluarnerujumalluni aningaasaqarnikkut politikki arlallit tungaanniit kissaatigineqarsimagaluartoq, paasinninnerli annertusimavoq, allannguinerit annertuut piareersarneqartussaammata. Nalinginnaasumilli ugguuna annertuumik isumaqatigiinneqarpoq, iliuseqarfiusariaqartumik aningaasaqarnikkut pissutsini ilungersunartorsioratta. Tamarmik ineriartornitsinnut suliniutinnullu siuarsaataasinnaasunik, aningaasartuutitta qaffasissusaannik minnerulersitsinnaasunik, aaqqissuusseqqittoqarnissaanut piumassuseqarnertik oqaatigaat. Maannakkut ukiorpassuarnilu aggersuni atorfissaqartissavarput.

Taamaattumik 2015-imut aningaasanut inatsisissatut siunnersuutip siullermeerneraniilli aaqqissuusseqqinnissat Naalakkersuisunit nalunaarutigineqartut erseqqissaavigineqassasut kissaatigineqarsimavoq, saqqummiutissavavut. Aaqqissuusseqqinnerit Attassinissamut siuariartornermullu pilersaarummut ilaassapput, Naalakkersuisunillu 2015-ip ingerlanerani saqqummiunneqassaaq. Pilersaarut aaqqissuusseqqinnernik sisamanik malitassanik tunngaveqarpoq, makkuuppullu:

- Ilinniartitaanermik qaffassaaneq
- Immikkuullarissuni arlaqartuni ineriartorneq siuarsarneqassaaq
- Akileraartarnermik atugarissaarnissamullu tapiissutinik aaqqissuusseqqinneq
- Pisortat ingerlataqarfiinik nutarterineq

Malitassani taakkunani sammisat pingaarnerit makkua saqqummiutissavakka. Malitassat ataasiakkaat itisileriffigineranni Aningaasaqarnikkut Ingerlatsineq pillugu nalunaarummik suliap killiffia innersuussutigaaara, taamatut piffissami aggersumi malitassani sisamaasuni sulineq nangissaaq. Malitassaq siulleq tassaavoq ilinniartitaaneq.

Ilinniartitaanermik qaffassaaneq

Tamanit ilisimaneqartutut inuiaqatigiinni siuariartornerup pilersinniarnernut aningaasaqarnikkullu ineriartornermut ilinniartitaaneq pingaarutilerujussuuvoq. Pissutaasut

pingaarutillit ilagaat, pingaarnersaanngikkuni, inuiaqatigiinnut atasinnaasunut tunngaviumik aalajaatumik pilersitsinissamut.

Ukiut qulit kingulliit ingerlaneranni ineriartorneq nuannersoq misigisimavarput, inuusuttut amerlanerit ilinniarnermik aallartisisimapput. Nutaarsiassaq nuannersuuvoq, ajuusaarnaraluartumik nassuerutigisariaqarparput, inuusuttorpassuit meeqqat atuarfiata naammassereernerata kingorna toqqaannartumik ilinniagaqarnissaminnut ingerlaqqittanngimmata. Tamanna allanngortittariaqarparput. Tamatuma saniatigut ilinniartut ilinnialeraluarlutik taamaatinartartut ikililertariaqarpavut. Piffissaq qanittoq tamaat isigalugu ilinniartitaanermut suliniuteqarneq pingaartillugu sulii sallitittariaqarparput.

Naalackersuisut piffissami aggersumi suliaqartut pingaarutillit allat peqatigalugit meeqqat atuarfiata naliliiffigineqarnera saqqummiunneqaqqammersoq ingerlateqqinniarpaat inuusuttunullu sullinniakkanut toraagaqarnerulluni suliniuteqarneq ingerlallugu, inuusuttut amerlanerusut ilinniarnermik aallartisisinniarlugit malitsigisaanillu suliffeqarnermut ingerlateqqinniarlugit. Soorlu suliffeqanngitsut piginnaasaasa piginnaasassallu suliffeqarfinit ugartorneqartut akornanni naapertuuttoqannginnera iliuuseqarfigineqarsinnaavoq. Taamaattumik Naalackersuisut pingaartippaat suliffeqarnermi illua-tungeriit akornanni oqaloqatigiinnerup nukittorsarneqarnissaa inuussutissarsiutinut suliffeqarnermullu politikki annerusumik ataqatigiissinniarlugu uummaarinnerulersinniarlugulu, ukiuni aggersuni suliniuteqarnermi pikkorissaanerit pingaartinneqarnerit ilagissavaat.

Immikkuullarisuni arlaqartuni ineriartorneq siuarsassavaa

Naalackersuisut ”aralinnut sammisumik” aningaasaqarnikkut killiliussat pilersinneqarnissaat kissaatigaat. Anguniagaq ersarippoq. Aalisarnermik akit allanngorarnerujussuannik aalisakkallu pisarisinnaasatta amerlassusaannik annertuumik sunnerneqartumik isumalluuteqannginnerulernissarput kissaatigaarput. Taamaattumik Naalackersuisut inuussutissarsiutit allat pingaartumillu aatsitassarsiorneq takornariaqarnerlu sammillugit siuarsarusuppaat. Ataatsimut isigalugu siuariartorfiuniartussaassaaq inuiaqatigiinnilu isertitat pilersarnerannut tunngatillugu qularnannginnerussaaq.

Immikkoortunut aralinnut pilersaarutit suliariniartillutigit, aningaasaqarnitsinnut aalisarnermut tunngasut sulii pingaaruteqarluinnarput. Naalackersuisut inuussutissarsiortut iluanaaruteqarnerulernissaat periarfissaqarluartutut isigaat. Tamanna aalisakkanik nutaanik niuernerpalaartumik aalisarnerup aalisarfiillu nutaat iliuuseqarfigineratigut, kiisalu ullumikkornit pitsaanerusumik aalisakkap tamarmiusup atorneratigut. Pisassiissutinut tamanut aalisakkanullu pingaarutilinnut tamanut isumalluutinut ernialiinerit eqqortut piumasarinnaanerannut tunngavissaq annertunerusoq pilersinneqassaaq. Tassani pisortatnamminersortullu suleqatigiilluarnissaat pisariaqarpoq.

Aatsitassarsiorfiit iluatsinnissaannut aalajangiisuussaaq – siullerpaamik – aatsitassarsiornermut iluarsartuullugit pilersarusiat aallartittut amerlassusaat taamaalillunilu killiliussanut piumasaqaataasut, inuussutissarsiummut uagut inuiaqatigiittut atugassiissutigut. Killiliussatut piumasaqaatit taakkua ilai tassaapput, immitsinnut qularnaariffigissasugut, sulinerup piginnaassutillu inerisikkiartornerisa ilarujussui inuiaqatigiissutsitsinni ataannassasut. Tamanna pitsaanerpaamik pissaq inuussutissarsiutit atatsitsitut aatsitassarsiornerup ineriartornera naleqquttumik suliniuteqarneratigut ilinniartitaanermut,

suliffeqarnermut inuussutissarsionermullu politikkip ineriartormik tassanga ikorfartuineratigut.

Takornariaqarneq inuussutissarsiutit ilagaat nunarsuaq tamakkerlugu maannakkut annerpaamik siuariartortoq. Ajoraluartumik siuariartormerup taassuma Kalaallit Nunaat qaangiinnarpaa. Takornarissat asseqanngitsumik misigisaqarnissamut neqeroorfigisinnaavagut imaluunniit neqeroorfigisinnaasariaqaraluarparvut, aamma ineriartortitsinissamut aningaasarpasuit ukiut ingerlanerini inuussutissarsiut ineriartortinniarlugu immikkoortinneqartarsimapput. Siuariartunngitsoormerup tassunga nassuiaatigineqarsinnaagunarpoq, attaveqaatitta ullutsinnut naleqqutinnginneri, nunarput tikikkuminaatsumiimmat ornissallugulu akisummat. Pissutsit marluusut sulissutiginerisa nanginnissaat Naalakkersuisut kissaatigaat. Tamanna pissaaq mittarfeqarfiiit aaqqissugaanerisa nutarternerisigut kiisalu akitsuutit appartinnerisigut, inuussutissarsionermi siuariartormerup pitsaanerumik sinaakkutissanik pilersitsinermut tapertaasinnaavoq. Upernaakkut ataatsimiinnermi siullermik alloriarsimavugut tassalu umiarsuarnut takornarianik angallassisunut akitsuutip appartinneqarnissaanik siunnersuuteqarluta. Tamatuma kingorna timmisartumik angallannermi aallarnermut minnermullu akitsuutit qaffasissorujussuit suliarilissavavut. Suliassaq tamanna umiarsuarnut takornarianik angallassisunut akitsuutip allannortinneqarsimaneranit anginerussaaq annertunerussallunilu.

Akilerartormerup atugarissaarnissamullu tapiissutinik aaqqissuusseqqinneq

Naalakkersuisut akilerartormerup atugarissaarnikkullu akiliutaasartunik arlalinnik aaqqissuusseqqinnissaaq kissaatigaat. Naalakkersuisunut atatitsinnaasumik tunngaviusut aaqqissuusseqqinnerni tunngavigineqassapput. Siullerpaamik ilinniarneq sulinerlu imminut akilersinnaasariaqarpoq, innuttaasullu ikiorneqarnissamik pisariaqartitsisut ikiorneqarsinnaassapput.

Tamanna piviusunngorlugu isumaqarpoq, inuiaqatigiussuserput imatut aaqqissuukkusukkipput nammineq pilersorsinnaanermut suliffeqarnermut eqeersimaartumik peqataanissamut kajumissuseqalersitsilluta. Tunngaviusunut taakkununga uiggiullugu Naalakkersuisunut aamma pingaaruteqarpoq, nammineq utoqqalinersiaqalernissamut sipaagaqarnissaaq, namminerlu ineqarluni pilerinarnerulissasoq, aammattaaq suliffeqarnermiinnerup sapinngisamik sivisunerpaamik nangiinnarissaa.

Inuiaqatigiit ilaqarput, suliffeqanngitsoq, pineqartoq sulilersimassaguni, annikitsuinnarmik immikkut iluanaaruteqartarluni. Tamatumunnga pissutaavoq ineqarnermut meeqqerivinnullu tapiissutit, meeqqanut tapiissutinut akilerartormermullu nammineq akiliutigisartakkat akornini ataqatigiissitsiniarnermi ajornartorsiuteqartarneq. Suliassami aggersumi suliffeqarnerup ilanngaateqalersinnaanera siunertarineqarpoq sulinermi iluanaarutaasup annertunerulernissaa. Naalakkersuisut suliffeqarnermi illua-tungeriinnik aaqqissuusseqqinnermik suliniutaalersussat pillugit oqaloqatiginninnerup nanginneqarnissaa naatsorsuutigaat.

Naalakkersuisut suliniutit 16-iusut suliffissaaleqineq akiorniarlugu suliniummiittut nutaami akueraat. Suliniut aningaasaqarnermut inatsisissamut siunnersuummut ilanngunneqarpoq, suliffissaaleqinerlu annikillineqarnissaanut tapersiissalluni. Suliniut, ilaatigut suliffeqarfinni ajornartorsiut, tassa sulisartut amerlanersaat ilinniagaqannginnerat, aaqqiinartigissavaa.

Suliaq ajornassaaq, pisariaqassaarlu siunissaq ungasinnerusooq eqqarsaatigalugu, immikkoortat soqutigisaqaqatigiit akornanni suleqatigiinnissaaq.

Namminersorlutik Oqartussat kommunillu ullumikkut aningaasaqarnikkut ilungersunartorsiorput, ukiunilu aggersuni pisortat suliassaqarfiat aningaasartuutinit suli tatineqariartussaaq. Taamaattumik aaqqissuusseqqinnerit aallartisarneqarnissaat pisariaqarluinnarpoq, pisortat aningaasaqarnikkut ineriartornerat, ullummikkut atugassarititaasut attatinniisaanut tunuliaqutaasooq, attanneqarsinnaasooq aalajangiisimassagutsigu.

2015-inip ingerlanerani Naalackersuisut naatsorsuutigaat, makkuninnga inatsisissatut siunnersuutiniq saqqummiussaqaassallutik:

- Siusinaartumik pensionisiaqartitsisarnerup nutaap atuutsinneqalernissaa
- Utoqqalinersiaqartitsisarnerup nutaap atuutsinneqalernissaa
- Isumaginninnermi ikiorsiissutit tunniunneqarneranni isertitat piffimmi atuuttut atornerqartarnissaat
- Ikerinnaasiorluni aalisarnermi pisanik akileraarusersuisalernissaaq

Naalackersuisut aaqqissuusseqqerusunnerat uani unissanngilaq. Ilaatigut suliffillit akileraartarnerat misissussavagut. Ineqarnermut tunngasunut annertuumik misissuineq aallartipparput ineqarnermut, akileraartarnermut isumaginninnermullu tunngasunik aaqqissuusseqqinnerup ataatsimoortillugu saqqummiunnissaa siunertaralugu. Aaqqissuusseqqinnerit taakkua ilaatigut naalackersuisooqatigiinnissamut isumaqatigiissummi siunertarineqartut aallaavigineqarput, amerlanerit namminneq inigisaminnik pigisaqarnissaat pitsaasunillu atugaqarnissaat, inuussutissarsiortunut nutaanik isaatitsissutaasinnaanissaat nutaanillu suliffissaqartitsilersinnaanissaat.

Naalackersuisut apriili qaammammi siunissami ineqarnermut politikkimi anguniagassat pillugit isumasioqatigiinnissamut qaaqquusipput, suleqatigiilluarnissaaq politikkikkullu oqaloqatigiinnissat pissanganartut naatsorsuutigalugit. Pineqartumi aaqqissuusseqqinnissanut politikkikkut isumaqatigiiffiulluurtumik pilersitseqataasinnaasasooq neriugineqarpoq.

Pisortat ingerlataqarfiinik nutarterineq

Pisortat ingerlataasa aaqqissuussaanerat, annertussusiat aaqqissuussaanerallu isorinninniarpalaartumik qimerloortariaqarparput. Tamanna pillugu juunip qaammataata aallartinnerani Naalackersuisut Kanukokallu ataatsimeersuartitsissallutik naatsorsuutigaat.

Ataatsimeersuarnermi siunertaavoq ”Aalajangiisartut nunatsinneersut kommunineersullu ataatsimoortinnissaat pisortat suliassaqarfiisa aaqqissugaanerannut tunngavissat anguniakkallu killiffiat oqallisigissallugu - najukkani tamat oqartussaaqataaneratigut annertunerusumik sunniuteqaqataasinnaaneq, attanneqarsinnaasumik aningaasaqarnikkut ineriartortitsinissaaq nunatsinnilu tamarmi innuttaasunut pitsaasumik sunniutilimmillu sullissinerup qulakkeerneqarnissaanik ataatsimoortiluta kissaateqarnerput aallaavigalugu.”

Ataatsimoornermi suliniutinut aqutissat ingerlatsinerillu nassaarisariaqarput qulakkeerniarlugu:

- Aqutsinerup akisussaanerullu ersarissumik inissinneri pisortat aningaasaqarnerata atasinnaasumik ineriartorsinnaaqullugu.
- Kommunit nukittuut innuttaasunullu qanittut aamma namminersorlutik oqartussat kommunillu akornanni sulinerup agguataarnera pitsaannerusoq.
- Suliniutit naleqarnerulersitsisut qitiusumillu ineriartorfiusut arlaqarnerusut, ineriartorneq Nuummiinnaq aallunneqaqqunagu, kisiannili nunap immikkoortuini tamatumunnga tunngavissaqartuni ineriartorneq oqimaaqatigiinnerulersinniarlugu.
- Suliniutit aalajangersimalluinnartut piviusunngortinneri, pisortanut sunniuteqarluartumik sullisserusunermillu pilersitsisinnaasoq, digitaliseriineruneq, piginnaasat ineriartortinneri suliamik ingerlatsinerit aqqissuussinerlu pitsaannerusut aqutugalugit.

Naalackersuisut nalunaarutigaat missingersuusiornermut inatsit annertuumik iluarsanneqassasoq. Ingerlatsinermut, aningaasaqarnikkut aqutsinermut tunngavissat pitsaannerusut taamaalillunilu ukiunut aggersunut tulleriissaarinnermut pisariaqartumut killiliussassat pitsaannerusut pilersinneqassapput, tassanilu qulakkeerniartariaqarparput pisortat inuiaqatigiit agguataarnerisa allanngoriartornerannut, ikinnerusut amerlanernut pilersuilerfissaanni, ilaatigut aqutsisinnaanngortinnissaat.

Tamaviaarnarteq

Aningaasanut inatsisissatut siunnersuutip saqqummiunneqarnerani qulequtarineqarpoq ”Ataatsimoorluta qajaq makisissavarput”. Tamannalu Naalackersuisut ilumooruppaat. Aningaasaqarnerput ungasinnerusoq isigalugu oqimaaqatigiissilerniarlugu tamaviaarluta aallartippugut. Pisariaqarpoq, ataatsimoorluta suleqatigiinniarluta akisussaaffik tigusariaqaripput suliassaqaqfinni qitiusuni siammasissumik sivisuumillu atasinnaasumik isumaqatigiinniartariaqarluta.

Arlalitsigut aqqissuusseqqinnikkut siuariartornissamullu suliniuteqarnikkut, tamatumunngalu peqatigitillugu inuuniarnikkut oqimaaqatigiisitsiinnarnikkut nunatta aningaasaqarneranut tatiginnilersitseqqinnissaq Naalackersuisut annertuumik pingaarnertullu tunngaveqarput. Tamannali imaannaanaviangilaq. Tamatuma anguniarnerani pingaarnersiuisoqarlunilu pisarialimmik sipaarniuteqartoqassaaq, kiisalu ataatsimoorluta anguniakkap angunissaanut suleriaaserput sungiusimasarput unammillerneqassaaq.

Uagutsitut angusaqarluarusullutik naammassinninnissamik soqutiginnittunut tamanut oqaloqatiginninnissamut Naalackersuisut piareersimapput. Tamanna minnerunngitsumik atuuppoq Inatsisartunut ilaasortanut suliffeqarnermilu illua-tungeriinnut – innuttaasunullu.

Taamatut oqaaseqarlunga nalunaarut akuersaartumik Inatsisartunut oqaluuserisassanngortippara.